

ԼՈՒՐԵՐ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՑ

Արվեստի փառատուն.— Հայ և վրացի ժողովուրդների համար հունիս ամիսը հանդիսացավ երաժշտական արվեստի փառատուն: Մեկ ամբողջ ամիս վրացական օպերայի և բալետի պետական թատրոնը ներկայացումներ էր տալիս Երևանի Ա. Սպենդիարյանի անվան թատրոնի շենքում, իսկ հայկական օպերային թատրոնը հանդես էր գալիս Թբիլիսիի Զ. Փալիաշվիլու անվան թատրոնում:

Եղբայրական երկու ժողովուրդների արվեստի փոխադարձ ցուցադրումը Երևանում և Թբիլիսիում ոչ միայն նպաստեց թատրոնների միջև փորձի փոխանակման, ոչ միայն գեղարվեստական հաճույքի կատարյալ ըմբռնում եղավ, այլև հանդիսացավ հարևան ժողովուրդների փոխադարձ սիրո և բարեկամության մի նոր և գեղեցիկ դրսևորում:

Թբիլիսիի պետական օպերային թատրոնը Երևանում տվեց ավելի քան 30 ներկայացում: Երևանցիները մեծ հետաքրքրությամբ դիտեցին վրացական ազգային օպերաներ «Դաիսի»-ն («Աղջամուղջ»), «Վարպետաց վարպետի աջը», «Գորդա»-ն, ռուսական «Բորիս Գոդունով»-ը, ինչպես նաև մի շարք այլ ներկայացումներ: Այնչեչի տպավորություն թողեց «Օթելլո» բալետը, որի երաժշտությունը գրել է վրացի հայտնի կոմպոզիտոր Մաջավարիանին և որի մեջ գլխավոր դերի կատարմամբ հանդես է գալիս Սովետական Միության ժողովրդական արտիստ Վախտանգ Զաքուկիանին:

Երևանի պետական օպերայի և բալետի թատրոնի դերասանները Թբիլիսիում տվեցին նույն թվով ներկայացումներ ու համերգներ: Նրանք բեմադրեցին «Արշակ Երկրորդ», «Անուշ», «Դավիթ Բեկ», «Օթելլո», «Էդիպ արքա» օպերաները, «Սպարտակ», «Երեք բալետ-նովել» բալետները:

Հուլիսի առաջին օրերին Երևանի օպերային թատրոնը վերադարձավ Երևան, իսկ վրացական թատրոնի արտիստները մեկնեցին Բաքու՝ այնտեղ ևս ներկայացումներ տալու համար:

Կոմպոզիտոր Արամ Խաչատրյանի ծննդյան 60-ամյակը.— Հայաստանի երաժշտասեր հասարակայնությունը բացառիկ ջերմությամբ նշեց աշխարհահռչակ կոմպոզիտոր Արամ Խաչատրյանի ծննդյան 60-ամյակը, հունիսի

6-ին: Մեծ կոմպոզիտորի հոբելյանին նվիրված հանդես տեղի ունեցավ նաև Մոսկվայում: Մոսկվայի և Հայաստանի մամուլը լայնորեն նշեց կոմպոզիտորի հոբելյանը: Սովետական Միության Գերագույն սովետի նախագահությունը հոբելյանի առթիվ նրան պարգևատրեց Լենինի շքանշանով:

Ա. Խաչատրյանը ծնվել է 1903 թվականի հունիսի 6-ին, պատմական Գողթն գավառի Ալա գյուղում, գյուղացու ընտանիքում: Հետագայում ընտանիքով տեղափոխվել են և հաստատվել Թբիլիսիում: Միջնակարգ և բարձրագույն երաժշտական կրթությունն ստացել է Մոսկվայում, որտեղ 1934 թվականին գերազանց գնահատականով ավարտել է կոնսերվատորիան: Իր հռչակավոր Դաշնամուրային տոկկատան գրել է ուսանողության ժամանակ: Նրա դիպլոմային աշխատանքը եղել է Առաջին սիմֆոնիան՝ նվիրված Սովետական Հայաստանի 15-ամյակին: Մոսկվայի կոնսերվատորիայի ասպիրանտուրայում սովորած շրջանում գրել է իր գլուխ-գործոցներից մեկը՝ Դաշնամուրային կոնցերտ նվագախմբի հետ:

Արամ Խաչատրյանը ոչ միայն հռչակավոր կոպոզիտոր է, այլ նաև բեղմնավոր, անխնայ հասարակական գործիչ: Նա խաղաղության միջազգային կոնգրեսների անբաժան մասնակից է, Սովետական Միության կոմպոզիտորների միության քարտուղար, Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի իսկական անդամ, Մոսկվայի կոնսերվատորիայի դասախոս, Արտասահմանի հետ մշակութային կապի համամիութենական ընկերության նախագահության անդամ և այլն: Նա պատվավոր անդամ է արտասահմանյան մի շարք երկրների երաժշտական ակադեմիաների և կալմակերպությունների: Արտասահմանյան 27 երկրներում ևս հանդես է եկել հեղինակային համերգներով:

Ականավոր գիտնականի հոբելյանը.— Հունիսի սկզբներին Հայաստանի գիտական հասարակայնությունը նշեց սովետական ականավոր գիտնական Եղրաս Հասրաթյանի ծննդյան 60-ամյակը:

Եղրաս Հասրաթյանը ծնվել է 1903 թվականին Արևմտյան Հայաստանում, գյուղացու ընտանիքում: Մեծ եղեռնի օրերին նա կորցնում է ծնողներին, ընկնում Հայաստան, տեղավորվում որբանոցներում: Ունեցել է դառն պատանեկություն: Հաց վաստակելու համար ստիպ-

ված է եղել աշխատել իբրև սևագործ բանվոր, կոշիկ մաքրող, խոհարարի օգնական և այլն:

1922 թվականին ավարտում է միջնակարգ կրթությունը, ընդունվում Երևանի պետական համալսարանը, որի տնտեսագիտական ֆակուլտետն ավարտում օ, ինչպես նաև բժշկական ֆակուլտետը: Այնուհետև ուղարկվում է Լենինգրադ՝ ուսանելու Սովետական Միության գիտությունների ակադեմիայի ասպիրանտուրայում, աշակերտելով ֆիզիկոսներ Հ. Պավլովին և Լ. Օրբելուն:

Այստեղից էլ սկսվում է Հասարակության գիտական բեղմնավոր գործունեությունը: Նրա անվան հետ են կապված գլխուղեղի և ողնուղեղի ֆիզիոլոգիայի հետ առնչվող հայտնագործությունները, որոնք հարստացրել են համաշխարհային գիտության գանձարանը: Նա հեղինակ է շուրջ 160 գիտական աշխատությունների: 1950 թվականին կալմակերպել է ՍՍՌ-Մ գիտությունների ակադեմիայի բարձր ներվային գործունեության ինստիտուտը, որի ղեկավարն է սրբալույս:

Պրոֆ. Հասարայանը Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի իսկական անդամ է, ՍՍՌ-Մ գիտությունների ակադեմիայի թղթակից անդամ, Ուղեղի ուսումնասիրության միջազգային կազմակերպության անդամ:

«Բանբեր մատենադարանի».— Լույս է տեսել «Բանբեր մատենադարանի» հանդեսի հրթրական վեցերորդ հատորը: Այն ունի ճոխ բովանդակություն: Տպագրված են մի շարք հետաքրքրական հոդվածներ հայ ժողովրդի հոգևոր մշակույթի տարբեր բնագավառների պատմության վերաբերյալ:

Երեք տարբեր հոդվածներ են վետեղված հայոց հին իրավունքի հարցերի վերաբերյալ: Խ. Թորոսյանի հոդվածը նվիրված է Մխիթար Գոշի «Դատաստանագրքի» երկու տարբեր խմբագրումներին: Հաջորդական հայերի «Դատաստանագիրքը» խորագրված է մյուս հոդվածը, որի հեղինակն է Ֆ. Պողոսյանը: Երրորդ հոդվածը պատկանում է հայտնի իրավագետ Ս. Արևշատյանի գրչին և նվիրված է Դավին չորրորդ ժողովի կողմից ընդունված կանոնների վերլուծման:

Մեծ հետաքրքրություն է ներկայացնում փիլիսոփայական գիտությունների թեկնածու Ս. Արևշատյանի հոդվածը, նվիրված նոմինալիզմ կոչված փիլիսոփայական հոսանքի ծագման և պարզացման հարցերին միջնադարյան Հայաստանում: Հոդվածում ցույց են տրված միջնադարյան հայ գիտնականների մատուցած ծառայությունները Արևելքի ժողովուրդների փիլիսոփայական և գիտական մտքի պարզացման գործում:

Ուշագրավ է Ն. Թահմիզյանի «Հնչյունների վերաբերյալ ուսմունքը հին և միջնադարյան Հայաստանում» խորագիրը կրող հոդվածը: Գ. Ամալյանի հոդվածի նյութն է առաջին հայկական ուղղագրական բառարանի ուսումնասիրությունը՝ կապված ԺԳ դարի քերականագետ և գեղագիր Արիստակեսի կողմից:

Հատորում տպագրված են նաև սփյուռքահայ հայագետ Հ. Զյուրդյանի (ԱՄՆ), Մեսրոպ վարդապետ Գրիգորյանի (Ավստրիա) և ռումեն հայտնի հայագետ պրոֆ. Վ. Բենցիանուի հոդվածները:

Մակար Եկմալյանի ստեղծագործությունների համերգը.— Հունիսի 5-ին Հայֆիլհարմոնիայի համերգային մեծ

դահլիճում տեղի ունեցավ Հայաստանի պետական երգչախմբի և սիմֆոնիկ նվագախմբի համերգը, ղեկավարությամբ Հովհաննես Չեքիջյանի: Համերգին իբրև մենակատարներ մասնակցում էին ժողովրդական արտիստ Շարա Տայանը և Սուրեն Շախիջանյանը:

Համերգից առաջ Մ. Եկմալյանի ստեղծագործությունների մասին բովանդակալից և հետաքրքրական ելույթ ունեցավ երաժշտագետ Մարգարիտ Հարությունյանը:

Համերգի ծրագիրն ամբողջովին կապված էր հռչակավոր կոմպոզիտորի ստեղծագործություններից: Դահլիճը բացառիկ խանդավառությամբ ընդունեց Եկմալյանի «Պաղ աղբյուրի մոտ», «Բլբլույն Ավարայի», «Սիրունիս», «Համեստ աղջիկ», «Ջեթյունցիների քայլերգը» և այլ գործերը, որոնք կատարվեցին մեծ վարպետությամբ: Կատարվեցին նաև հատվածներ նրա կանտատներից:

Արմեն Տիգրանյանի հուշարձանը.— Հունիսի 5-ին Լենինականում տեղի ունեցավ հայ ականավոր կոմպոզիտոր, «Անուշ» և «Դավիթ Բեկ» օպերաների հեղինակ Արմեն Տիգրանյանի հուշարձանի հանդիսավոր բացումը: Արմեն Տիգրանյանը բնիկ Լենինականցի էր, ուստի և քաղաքային մարմինները որոշել էին հավերժացնել իրենց մեծ հայրենակցի հիշատակը հուշարձանով, որը դրված է քաղաքի կենտրոնական փողոցում գտնվող պուրակում:

Արձանի հանդիսավոր բացմանը ներկա էին կոմպոզիտորի հարավատները, պետական ղեկավար գործիչներ, մեծ թվով հյուրեր Երևանից և խոշորաբազմություն:

Հայ երգի և երաժշտության տարածում.— Հունիսի կեսերին Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի մեծ դահլիճում տեղի ունեցավ երաժշտագետների հանդիպում գիտության գործիչների հետ: Դա յուրահատուկ հաշվետվություն էր այն մասին, թե ի՞նչ են անում մեր երաժշտագետները, հայ երգն ու երաժշտությունը ժողովրդի սեփականությունը դարձնելու համար: Այդ մասին խոսեցին ներկաներին երաժշտագետներ Մարգարիտ Հարությունյանը և Էդուարդ Միրզոյանը:

Իրենց սեփական ստեղծագործությունների կատարմամբ հանդես եկան կոմպոզիտորներ Ալեքսանդր Հարությունյանը, Առնո Բաբաջանյանը, Էդուարդ Միրզոյանը, Էդուարդ Բաղդասարյանը և ուրիշներ: Ալեքսանդր Սպենդիարյանի անվան օպերային թատրոնի լավագույն մենակատարները հանդես եկան հայ դասական և արդի կոմպոզիտորների երգերի կատարմամբ:

Հանդիպումն անցավ մեծ հաջողությամբ:

Վերջին մի քանի տարում հայ կոմպոզիտորները ավելի քան 200 այդպիսի հանդիպումներ են ունեցել Երևանի և հանրապետության տարբեր շրջանների բանվորների, ուսանողների, կոլտնտեսականների հետ՝ ծանոթացնելով ժողովրդին հայ երգին և երաժշտության:

Սայաթ-Նովայի ծննդյան 250-ամյակի առթիվ.— Թեպետ մինչև Սայաթ-Նովայի ծննդյան 250-ամյա հոբելյանի հանդիսավոր նշումը տակավին ամիսներ կան, սակայն Հայաստանում ամենուրեք տեղի են ունենում բազմամարդ հանդեսներ, դասախոսություններ, երեկույթներ, համերգներ՝ նվիրված մեծանուն տաղասացի հիշատակին: Այդ հանդեսներին ու երեկույթներին իրենց ջերմ մասնակցություն են բերում գրողները, դերասանները, երաժիշտները:

Անվանի կոմպոզիտոր Ալ. Հարությունյանը գրում է Սայաթ-Նովա օպերան, որի առաջին գործողությունը կբեմադրվի մեծ գուսանի ծննդյան 250-ամյակին նվիրված հոբելյանական հանդեսին: Օպերան, որն հեղինակի անդրանիկ օպերային գործն է, ամբողջապես պատրաստ կլինի 1964 թվականի գարնանը:

Հայաստանի պետական հրատարակչությունը տպագրում է Սայաթ-Նովայի հայերեն, վրացերեն և ադրբեջաներեն խաղերի ժողովածուն: Գիրքը լույս կտեսնի 20 000 օրինակ տպաքանակով: Այն հրատարակության է պատրաստել բանասեր պատմաբան Մորուս Հասրաթյանը:

Նոր օպերա.— Արվեստի վաստակավոր գործիչ, կոմպոզիտոր Արտեմի Այվալյանը գրել է «Մորգանի խնամին» օպերան՝ Ալ. Երվանդադեի համանուն վալեշտական թատերգության բովանդակությամբ: Օպերան բաղկացած է երկու գործողությունից և շուտով բեմադրվելու է Ալ. Սպենդիարյանի անվան թատրոնում:

Երևան—Սևան էլեկտրական գնացքը.— Այս տարվա սկզբներին էր, որ ավարտվեցին Երևան—Հրապղան (նախկին Ախտա) երկաթուղու էլեկտրականացման աշխատանքները: Հունիսի 30-ին ավարտվեց գծի մնացած հատվածի էլեկտրականացումը և առաջին էլեկտրական գնացքը հասավ Սևան: Առաջին գնացքով Սևան ուղևորվեցին Հայաստանի պետական և կուսակցական ղեկավար աշխատողները:

Գծի ամբողջ երկարությունն է շուրջ 75 կիլոմետր: Այն անցնում է Կոտայքի և Գեղարքունյաց լեռների լանջերով ու սարահարթերով և բարձրանում ծովի մակերևույթից 1 900 մետր վեր: Ծանապարհին եղած բոլոր բնակավայրերի մոտ կառուցված են կայարաններ: Որոշ տեղերում հարկ է եղել ճեղքել լեռներ, կառուցել դժվարին կամուրջներ լեռնային հեղեղատների վրա:

Այժմ կանոնավոր կերպով, օրական երկու անգամ, էլեկտրական գնացքը Երևանից մեկնում է Սևան և վերադառնում:

Գծի ավարտումով անհամեմատ դյուրանում է ժողովրդա-տնտեսական բեռների փոխադրման գործը մի շարք լեռնային շրջանների համար: Այժմ Դիլիջանի, Կարմիրի, Բասարգեչարի, Մարտունու, Կամոյի (Նոր-Բայազետի) և Հրապղանի շրջանները բեռների փոխադրումը կկատարեն ոչ թե ավտոմեքենաներով Երևանից, այլ Սևանի երկաթուղային կայարանից:

Սևանի լճի մակերեսի բարձրացումը.— Արտակարգ առատ էին այս գարնան մթնոլորտային տեղումները Հայաստանում: Գիտնականների հայտարարությամբ, վերջին 80 տարում մեր երկրում այսքան անձրևներ չէին տեղացել: Հորդառատ անձրևները իրենց բարերար ազդեցությունն ունեցան ոչ միայն բուսականության վրա, այլև լճալի չափով ավելացրին Սևանի լճի ջրի պաշարները: Անձրևների ու հեղեղաջրերի հետևանքով լճի մակերեսը կես մետրով բարձրացել է:

Ապրիլ, մայիս և հունիս ամսվա առաջին շաբթուսն լճի մեջ թափվող ջրերի ընդհանուր քանակը կազմել է ավելի քան 570 000 000 խորանարդ մետր, կամ 150 000 000 խորանարդ մետրով ավելի քան անցյալ տարի: Մասնագետները հաշվել են, որ այդ քանակի ջրե-

րով (570 000 000 խորանարդ մետր) Սևան—Հրապղան կասկադի կայանները կարող են արտադրել ավելի քան մեկ միլիարդ կիլովատ-ժամ էլեկտրաէներգիա:

Անձրևաջրերի առատությունը հնարավորություն տվեց աշխատողներին վերջին քսան տարվա ընթացքում առաջին անգամ լինելով հրաժարվել լճից ջուր բաց թողնելուց, առանց դադարեցնելու էլեկտրակայանների աշխատանքը:

Ավելի քան երկու մետրով բարձրացել է Արփա լճի մակերեսը: Միջոցներ են ձեռնարկված ջրերի այս պաշարը Երևանի ջրանցքի միջոցով օգտագործելու ոռոգման համար:

Երաժշտագետների հանգստյան տուն Դիլիջանում.— Հունիսի կեսերին Դիլիջանում տեղի ունեցավ երաժշտագետների համամիութենական հանգստյան տան բացումը: Նորակառույց հանգստյան տունը բաղկացած է 12 տարբեր գոյություն ունեցող սենյակներից և մեծ հանգստյան տներից: Երաժշտագետները այստեղ կարող են հանգստանալ և ստեղծագործել: Ամեն բնակարան, բացի ջեղ կահավորումից, ունի դաշնամուր, մագնիտոֆոն, ռադիոընդունիչ:

Երեքհարկանի շենքը ունի համերգային դահլիճ, ընդարձակ ճաշարան, խաղերի և հանգստի սենյակներ:

Այսպիսով Դիլիջանի գեղատեսիլ անտառների ծոցում ստեղծված է մի նոր, վայելուչ հանգստավայր, արվեստագետների հանգստի և ստեղծագործության համար:

Հանգստյան տան հանդիսավոր բացումը կատարվեց Մոսկվայի, Էստոնիայի, Վրաստանի և Հայաստանի երաժշտագետների միությունների ներկայացուցիչների և մեծ թվով հյուրերի ներկայությամբ:

Իջևանի գորգագործական ֆաբրիկայի կառուցումը.— Վերջերս ավարտվեց Իջևանի գորգագործական ֆաբրիկայի կառուցումը: Այն գրավում է 20 000 քառակուսի մետր տարածություն, բաղկացած է մի շարք բաժանմունքներից, որոնց համար կառուցված են մեծ, լուսավոր շենքեր: Ֆաբրիկան տարեկան արտադրելու է 750 000 քառակուսի մետր տարբեր տեսակի գորգեր և ուղեգորգեր: Այստեղ աշխատելու են 1 200 բանվորներ և բանվորուհիներ: Ֆաբրիկայի ամբողջ սարքավորումները ստացվել են Գերմանական Դեմոկրատական Ռեսպուբլիկայից:

Ֆաբրիկայի կառուցումով փոխվում է Իջևանի տեսքը: Կառուցված են ավելի քան երկու տասնյակ խոշոր բնակելի շենքեր, նոր դպրոց, մանկապարտեզ, մանկամուտ, բուժարան, խանութներ, ճաշարաններ: Գործարանի շնորհիվ քաղաքը շուտով կստանա խմելու մաքուր ջուր, չհաշված արտադրական կարիքների համար Աղստև գետի վրա կառուցված ջրմուղը:

«Հայկական երաժշտության պատմության ուրվագծեր».— Այս խորագիրն է կրում այն հատորը, որը վերջերս լույս ընծայվեց Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի արվեստի ինստիտուտի կողմից, երաժշտագետ Ռ. Սթայանի խմբագրությամբ: Գիրքը բաղկացած է 3 մասերից: Առաջին մասում տրված է հայ երաժշտության պատմությունը սկսած նրա ծագումից մինչև ԺԺ դարը: Այս հետաքրքիր աշխատության հեղինակն է նորոգ հանգուցյալ պրոֆ. Խ. Կուշնարյանը (Լենինգրադ): Երկրորդ մասը գրել է արվեստագիտության թեկնածու Մ. Մու-

րադյանը, որը կոչվում է «Հայկական երաժշտությունը ժԹ դարում և Ի դարի սկզբներին»: Գրքի երրորդ մասը նվիրված է Սովետական Հայաստանի երաժշտության, որը գրել է արվեստագիտության թեկնածու Գ. Գյուղակյանը:

Արվեստի ինստիտուտը նախաձեռնել է նման ուրվագծեր հրատարակել նաև հայ ճարտարապետության, թատրոնի և նկարչության պատմության վերաբերյալ:

Ակադեմիկոս Ի. Օրբելու աշխատությունների հրատարակումը.— Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչությունը լույս է ընծայել ակադեմիկոս Հովսեփ Օրբելու ընտիր աշխատությունների մի հատորակը: Ժողովածուի մեջ պետեղված են հռչակավոր արևելագետ-կովկասագետի տարբեր ժամանակաշրջաններում լույս տեսած կարևոր աշխատությունները, նվիրված Կովկասի և Առաջավոր Ասիայի միջնադարյան հնագիտության, արձանագրությունների, պատմության, մշակույթի և արվեստի, ինչպես նաև բանասիրության տարբեր հարցերին: Ժողովածուն ունի հետևյալ բաժինները՝ «Մեծ քաղաք Անին և նրա պեղումները», «Կովկասի և Առաջավոր Ասիայի արխեոլոգիան և արվեստի պատմությունը», «Հայկական արձանագրությունները», «Բանասիրություն, գրականություն»:

Գիրքը պատկերապարզ է, ունի նյութական մշակույթի հուշարձանների և աշխարհագրական անունների ցանկեր:

Ականավոր գիտնականի ընտիր աշխատությունների այս հատորակը մի չնչին մասն է նրա շուրջ 60 գիտական ուսումնասիրությունների, որոնք այնքան մեծ համբավ են ստեղծել Հ. Օրբելուն համաշխարհային պատմա-բանասիրական գիտության վարձացման բնագավառում:

Արժեքավոր աշխատություն Հայաստանի երկրաբանության մասին.— Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտը ձեռնամուխ է եղել կազմելու և հրատարակելու «Հայկական ՍՍՌ երկրաբանությունը» սովորածավալ աշխատությունը, որը բաղկացած է լինելու 7 հատորից: Արդեն լույս է տեսել առաջին հատորը, որի խորագիրն է «Գեո-

մորֆոլոգիա» «Աշխարհագրական կազմաբանություն»): Շուտով լույս կտեսնի հիշյալ աշխատության 2-րդ հատորը, նվիրված երկրի արտաքին շերտերի ու լեռնակազմության հարցերին: Հաջորդ հատորները նվիրված կլինեն քաղաքության, տեկտոնիկայի, օգտակար հանածոների, հիդրոերկրաբանական և ինժեներային երկրաբանության ուսումնասիրության հարցերին:

Հայաստանի երկրաբանությանը նվիրված այսպիսի բազմակողմանի աշխատություն մեկնում առաջին անգամ է պատրաստվում, շնորհիվ վերոհիշյալ ինստիտուտի աշխատողների երկարամյա եռանդուն ջանքերի և մանրակրկիտ ուսումնասիրությունների:

Առաջին հատորը պարունակում է հարուստ նյութեր Սովետական Հայաստանի մակերևութի կազմության վերաբերյալ, բնութագրված են այդ կազմության սկզբնավորությունը և վարձացման պատմությունը: Հարուստ տեղեկություններ կան բնական պայմանների, կլիմայի, հողի և բուսականության մասին: Նկարագրված է Հայաստանի նորագույն տեկտոնիկան:

Հատորն ունի նաև հարուստ պատմական տեղեկություններ Հայաստանի աշխարհագրության և կազմաբանության վերաբերյալ: Այստեղ պետեղված են Հերոդոտոսի, Ստրաբոնի, Պլինիոս Ավագի, Պտղեմեոսի և ուրիշների տված առաջին տեղեկությունները Հայաստանի մասին, ինչպես նաև Մովսես Խորենացու, Անանիա Շիրակացու և աշխարհագրագետ Վարդանի (ԺԳ դար) նկարագրությունները երկրի բնության մասին: ԺԹ դարի հայ նշանավոր աշխարհագրագիր հեղինակների՝ Հ. Ղ. Ինճիճյանի, Հ. Ղ. Ալիշանի, Ա. Ղուկասովի կողմից տրված նկարագրությունների հետ միասին, տրված են նաև ռուս և եվրոպացի հեղինակների ուսումնասիրությունները Հայաստանի մասին:

Հատորը բաղկացած է 586 էջից: Իբրև հավելված տրված է Հայաստանի գեոմորֆոլոգիական քարտեզը, որը կազմված է առաջին անգամ: Հատորն ունի մեծ թվով գունատիպ քարտեզներ և լուսանկարներ:

